

Поведінка журналістів у кризових ситуаціях

Аналіз прикладів із практики України:

Справа І: Вікторія Рощина/Регіон Запоріжжя

Джерела:

<https://rsf.org/en/news/war-ukraine-list-journalists-who-are-victims-gets-longer-day>

<https://www.facebook.com/photo?fbid=4855373964560262&set=a.1070614946369535>

Вікторію Рощину, українську журналістку, яка працює на незалежному телеканалі "Громадське", обстріляли 8 березня 2022 року, коли її машина зіткнулася з колоною російських танків у Запорізькій області. Їй та її водієві довелося покинути машину та шукати притулок у прилеглих полях, а потім – у фермерському будинку. Солдати вдерлися до машини та конфіскували її обладнання. Вона вважалася зниклою безвісти протягом одинадцяти днів. Цей випадок дає підстави для фундаментальних пояснень щодо небезпек для журналістів у збройних конфліктах (лінія фронту, зброя, контрольні-пропускні пункти).

Небезпеки для журналістів

Кожна зброя і кожен боєприпас є небезпекою. Немає значення, хто керує зброєю та які у нього наміри. На війні зброя існує для того, аби убивати. У цьому компактному аналізі розглядаються такі аспекти:

1. лінія фронту – рухлива межа
2. тип зброї (стрілецька зброя, бойові машини, артилерія)
3. місія збройного угруповання
4. поведінка на контрольні-пропускному пункті
5. міни і боєприпаси, які не розірвалися

1. Лінія фронту – рухлива межа

Загальні відомості: Між країнами існують кордони. У разі напруженості або конфліктів межові території закриваються, пізніше – зміцнюються парканами, бар'єрами та охороняються поліцією/прикордонниками. Нікому не спаде на думку перетинати такий кордон без дозволу. Якщо вам обов'язково потрібно перейти на інший бік, то ви робите це на прикордонному переході, бажано із візою. І ви повинні точно дотримуватися правил приймаючої сторони.

(Фото: DW)

Під час війни: В агресивній війні також є свій кордон. Він зміщується при кожній бойовій дії, іноді в один бік, іноді в інший. Там, де кордон був учора, сьогодні його вже немає. Кордон на війні не може бути позначений парканом або прикордонним стовпом. Єдине позначення – присутність солдат. Проте часто кордон проходить не там, де фізично стоять солдати, а за 200-1000 метрів від них. Його важко розпізнати.

1. вже на стадії планування пересувань необхідно отримати інформацію про поточну ситуацію в прифронтовій зоні - під час консультацій с колегами та фахівцями, або через надійні інтернет-джерела.

При виїзді з позиції однієї сторони, ви автоматично їдете в бік кордону. З протилежного боку це виглядає так: "Прямо на нас їде машина супротивника!"

3. лінію фронту можна пройти лише з ризиком для життя.

2. Тип зброї (стрілецька зброя, бойові машини, артилерійські боєприпаси)

Застосування стрілецької зброї ведеться окремими солдатами. Точність стрільби значно знижується зі збільшенням відстані. Постріли виконуються одиноко або чергами. У бою доводиться багато стріляти і не кожен постріл є прицільним. Під час пострілу також виникають рикошети. Автомобіль не захищає від цієї небезпеки. Захисний жилет захищає лише в області твердої пластини.

1. кращий захист – поставити куленепробивне покриття між собою та стрільцем (наприклад, мішки з піском, автомобільні шини, кам'яні або бетонні стіни). Самі по собі автомобілі не є захистом. Як ми завжди бачимо у фільмах, автомобілі – це сміття. Кулі з легкістю проходять через металевий лист кузова.

2. якнайшвидше залиште поле зору нападника.

3. відстань до нападника слід збільшувати доти, доки стрілянина не припиниться.

Атаки з бойових машин мають смертельний ефект, адже боєприпаси призначені для знищення інших бойових машин. Ефективна дальність стрільби становить від 1000 до 2500 метрів, залежно від типу озброєння. Бойові машини стріляють за допомогою оптикоелектронних прицілів. Візуальна якість погана, особливо при використанні тепловізійних камер, підсилювачів залишкового світла або ІЧ оптики.

1. влучення з цієї зброї смертельні.

З огляду на велику різноманітність ситуацій під час такої атаки, тут не може бути дано жодних інструкцій щодо дій.

Атаки артилерією, ракетами та бомбами в основному здійснюються поза видимістю мети. Вогонь може бути спрямованим спостерігачем, або ж некерованим по координатам. Зброя може бути на відстані до 300 км. Артилерійські атаки рідко складаються лише з одного вибуху. Каденція вибуху та розмір зони ураження сильно різняться. Смертельна (осколкова) дальність вибухів може досягати 1000 метрів.

Негайно сховайтеся, притулившись до стіни, машини, навіть до бордюра або мертвої людини.

Ляжте на живіт, обличчям донизу, руки на потилиці, ноги разом. Не вставайте принаймні протягом 5 секунд після вибуху, оскільки уламки все ще можуть розлетітися.

3. якнайшвидше залиште зону ураження.

3. Місія збройного угруповання (довідкова інформація поліпшення аналізу критичної ситуації).

Ця класифікація має плавні переходи і не є всеосяжною. Не у всіх військ однакові завдання:

Диверсанти/терористи нападають раптово і зникають до того, як їх виявлять. Часто вони ведуть одиночний вогонь на далеких дистанціях чи вибухові атаки. Атака припиняється за деякий час.

Розвідувальні сили - спеціалізовані сили, призначені для розвідки супротивника, не будучи виявленими. Вони навмисне відкривають вогонь, аби уникнути виявлення.

Бойова розвідка складається із невеликої кількості бойових машин. Цей загін призначений для розвідки, а не для ведення бойових дій. Тому вони не дуже добре оснащені. Однак можуть протистояти силам супротивникам, якщо ті слабші - оснащені гірше за них.

Бойові підрозділи складаються з бойових танків та бойових машин піхоти. Вони завойовують місцевість та знищують супротивників у прямому бою.

Конвої постачання - це вантажівки, які супроводжуються окремими бойовими машинами. Їхній намір - швидко і без втрат дістатися місця призначення.

4. поведінка на контрольно-пропускному пункті (КП)

Солдати на КП перебувають в надзвичайному напруженні. Їхнє завдання - вчасно виявити ворога і вступити з ним у бій. Сторонні спостерігачі контролюються та проходять через КП.

Поведінка:

1. повільно наближайтесь до КП
2. вимкніть вечірнє світло на автомобілі, увімкніть світло в салоні, руки видно.
3. Зверніть увагу на постового/солдата, який повідомляє про подальші дії (візуальний сигнал, крик, знаки).

Якщо ви хочете встановити контакт із КП, зупиніться обличчям до КП та прямуйте до нього.

5. машина має бути припаркована так, аби її не бачив противник. Тобто не варто зупинятися на ворожій стороні КП чи на самому КП. Потрібно проїхати трішки, покинути робочу зону КП, потім - припаркувати машину поза увагою супротивника і лише тоді пройти до КП. Автомобіль повинен бути припаркований поза зоною видимості супротивника, щоб ворожі сили не бачили, як ви розмовляєте з КП. Адже це може поставити під загрозу роль нейтралітету.

5. Міни і боєприпаси, що не розірвалися

Міни – це тактично розташовані пастки для танків чи людей. Їх можна укласти відкрито чи потай. У війні їх використовують обидві сторони. З боку RUS вони використовуються для захисту флангу. З боку UKR досі були лише встановлені окремі міни вздовж маршрутів постачання RUS.

1. якщо виявлена одна міна, завжди слід припускати, що їх там закладено кілька.

Якщо можливо, позначте місце, де знаходиться міна чимось червоним.

3. залишайтеся на своїй смузі руху та залиште небезпечну зону заднім ходом до безпечної поверхні.

Боєприпаси, що не розірвалися - артилерійські снаряди, частини ракет, бомби. Вони можуть бути пошкоджені або непошкоджені. Боєприпаси, що не розірвалися, є не менш небезпечними, ніж справні боєприпаси. Єдине, що у них пошкоджено – це активований пусковий механізм. Вони можуть вибухнути будь-якої миті, навіть без зовнішнього впливу.

Якщо можливо, позначте місце виявлення боєприпасу, що не розірвався, чим-небудь червоним.

Якщо можливо, залиште район. В будь-якому випадку тримайтеся на відстані від боєприпасів, що не розірвалися. Залежно від розміру – до 1 000 метрів.

3. якщо не вдається зберегти досить велику відстань між вами та небезпекою - обов'язково має бути стійка будівля або великий земляний вал.

IDEM e.V.

Institute for Democracy, Media and Cultural Exchange
idem-institute.org / info@info-institute.org